

Kymenlaakson kärjäoikeuden laamanni

Vastaajan tuomitseminen tekohetkellä säädettyä ankarampaan rangaistukseen

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa kärjäoikeuksien rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa vaikutti siltä, että Kymenlaakson kärjäoikeuden 16.3.2023 asiassa R 22/1447 antama tuomio 23/111079 olisi virheellinen.

Kärjäoikeus oli tuominnut vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksena 120 tuntia yhdyskuntapalvelua. Vastaajan syyksi luettu rikos oli tehty vuonna 2019. Tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 90 tunnista 120 tuntiin rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019), joka on tullut voimaan 1.1.2020. Koska rikos oli tehty vuonna 2019, vaikutti siltä, että vastaajalle oli tuomittu oheisseuraamuksena yhdyskuntapalvelua 30 tuntia liikaa.

Vastaaja oli ehtinyt suorittaa virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun ennen kuin asia tuli viireille oikeuskanslerinvirastossa.

SELVITYS

Kymenlaakson käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari on 15.11.2023 antanut häneltä pyydetyn selvityksen ja Kymenlaakson käräjäoikeuden laamanni lausuntonsa 16.11.2023.

MERKINTÄ

Korkein oikeus purki 29.5.2024 (H2023/145) apulaisoikeuskanslerin sijaisen hakemuksesta oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdan nojalla Kymenlaakson käräjäoikeuden tuomion vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa tuomitun yhdyskuntapalvelun osalta. Korkein oikeus oikaisi tuomiota siten, että vastaajalle tuomitun ehdollisen vankeuden ohessa tuomittiin 120 tunnin sijasta yhdyskuntapalvelua 90 tuntia.

Päätöksessään korkein oikeus totesi, että tuomitsemishetkellä voimassa olleen lain soveltaminen on johtanut vastaajan kannalta ankarampaan lopputulokseen kuin rikosten tekohetkellä voimassa olleen lain soveltaminen, joten rangaistusta määrättäessä olisi tullut soveltaa tekohetkellä voimassa ollutta lakia. Korkein oikeus totesi, että vastaajalle oli tuomittu ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua enemmän kuin tekohetkellä voimassa olleen lain mukaan voidaan tuomita. Käräjäoikeuden tuomio oli siten tältä osin perustunut oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdassa tarkoitettuun ilmeisesti väärään lain soveltamiseen.

RATKAISU

Arviointi

Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Rikoslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin. Pykälän 2 momentin mukaan, jos tuomittaessa on voimassa toinen laki kuin rikosta tehtäessä, sovelletaan kuitenkin uutta lakia, jos sen soveltaminen johtaa lievempään lopputulokseen.

Rikoslain 6 luvun 10 §:ssä säädetään ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksista. Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 120 tuntiin 1.1.2020 voimaan tulleella rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019). Aiemmin voimassa olleen säännöksen (515/2003) nojalla ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Laillisuusvalvonnassa on tämän jälkeen ilmennyt useita tapauksia, joissa oheisseuraamuksena tuomittu yhdyskuntapalvelu on lainmuutoksen jälkeen tuomittu virheellisesti.

Elokuussa 2022 annoin ratkaisut kolmessa asiassa ([OKV/2329/30/2021](#), [OKV/2815/30/2021](#), [OKV/2818/30/2021](#)). Kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, myös näissä tapauksissa yhdyskuntapalvelu oli tuomittu soveltaen tuomitsemishetkellä ollutta lakia rikosten tekoaikana olleen säännöksen sijaan, jonka seurauksena vastaajat oli tuomittu lainvastaisesti ankarampaan rangaistukseen. Vastaajat olivat suorittaneet yhdyskuntapalvelun kokonaisuudessaan ennen kuin asiat tulivat vireille oikeuskanslerinvirastossa.

Hain kyseisissä asioissa korkeimmalta oikeudelta lainvoimaisten tuomioiden purkamista. Purkuhakemuksiin antamissaan päätöksissä korkein oikeus totesi, että tuomitsemishetkellä voimassa ollut säännös johtaa ankarampaan lopputulokseen kuin rikosten tekoaikana voimassa ollut säännös, joten ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena tuomittavaan yhdyskuntapalveluun on sovellettava rikosten tekohetkellä voimassa ollutta säännöstä (korkeimman oikeuden asiat H2021/144, H2021/161, H2022/7). Korkein oikeus purki tuomiot oheisseuraamuksena tuomittujen yhdyskuntapalveluiden osalta.

Korkein oikeus on myös ratkaisussaan [700/2022, 12.4.2022](#) todennut, että oheisseuraamuksena tuomittavaan yhdyskuntapalveluun tulee pääsäännön mukaisesti sovellettavaksi tekohetkellä voimassa ollut laki. Kyseisessä tapauksessa asia päättyi korkeimman oikeuden arvioitavaksi syyttäjän hovioikeuden tuomiosta tekemästä valituksesta.

Edellä mainituissa kolmessa asiassa poliisi toimitti myös esitutkinnan asioiden selvittämiseksi. Kyse oli osin vastaajien vahingoksi aiheutuneista virheistä, joihin ei ollut aiempaa ratkaisukäytäntöä. Esitutkintojen jälkeen päädyin syyteharkinnassani kuitenkin siihen, että lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta käräjätuomareiden menettelyjä oli asioissa pidettävä rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitulla tavalla vähäisenä. Syytteiden nostamisen sijaan annoin käräjätuomareille valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n mukaiset huomautukset.

Myös apulaisoikeuskanslerin sijainen on antanut useita ratkaisuja ([OKV/2856/30/2021](#), [OKV/2833/30/2021](#), [OKV/1479/30/2022](#), [OKV/719/30/2023](#)), joissa oheisseuraamuksena tuomittu yhdyskuntapalvelu oli ylittänyt tekohetkellä laissa sallitun enimmäismäärän. Kyseisissä tapauksissa vastaajille ei ole kuitenkaan aiheutunut haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia, sillä virheet ovat tulleet korjatuksi ennen yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa. Apulaisoikeuskanslerin sijainen on antanut käräjätuomareille virheellisistä menettelyistä valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n mukaiset huomautukset.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjätuomari on tuominnut vastaajalle tuomitsemishetkellä voimassa olleen rikoslain (272/2019) 6 luvun 10 §:n 1 momentin mukaisesti ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia, vaikka syyksi luetun rikoksen tekohetkellä voimassa olleen saman lainkohdan (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Koska tuomitsemishetken laki on johtanut vastaajan kannalta ankarampaan lopputulokseen kuin rikoksen tekohetkellä voimassa ollut laki, ei sitä korkeimman oikeuden päätöksessään toteamin tavoin olisi saanut soveltaa.

Selvityksessään käräjätuomari on myöntänyt, että tuomioon on tullut epähuomiossa virhe ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksen määräämisessä. Selvityksen mukaan virheen tapahtumiseen on todennäköisesti vaikuttanut kiireinen työtilanne, ratkaistavana olleen asian laatu ja siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset, keskittyminen rangaistuslajin valintaan sekä se, että asia on tullut käräjäoikeuteen vireille vasta noin kolmen vuoden kuluttua tekopäivästä.

Korkein oikeus on todennut ratkaisukäytännöstään ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista ([KKO 2022:31, kohta 8](#)).

Käräjätuomarin teon arvioimista tunnusmerkistössä tarkoitettua haitalliseksi ja vahingolliseksi puoltaa se, että vastaajalle oli aiheutunut virheestä 30 tuntia aiheetonta yhdyskuntapalvelua, jonka hän oli joutunut suorittamaan. Yhdyskuntapalvelu on henkilökohtaista vapautta rajoittava rangaistus. Siihen tuomittu joutuu rajoittamaan omaa vapaa-aikaansa ja osallistumaan palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin uhalla, että tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Oikeuskäytännössä on katsottu yhdyskuntapalvelusta johtuvan aiheettoman vapauden rajoittamisen aiheuttavan sellaista kärsimystä, josta on oikeus saada Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 5 kohdan nojalla korvausta ([HelHO 2023:5](#)).

Virhe on kohdistunut tuomarin tehtävien ydinalueelle. Rangaistusasteikon ylittämisen tehty virhe on koskenut sinällään yksiselitteisen sääntelyn soveltamista. Tämänkaltaista virhettä on lähtökohtaisesti pidettävä luonteeltaan vakavana, sillä se merkitsee käytännössä lakiin perustumattoman rangaistuksen tuomitsemista vastaajalle. Rangaistusasteikon noudattamatta jättäminen on merkinnyt myös syytetyn asettamista perusteetta eri asemaan kuin muut tuomioistuimissa tuomittavat henkilöt ja ollut näin haitallista myös yleisen edun kannalta. Virhe on ollut omiaan heikentämään luottamusta oikeudenhoidon kohtaan.

Toisaalta yhdyskuntapalvelun määräämisessä tehty virhe ei kuitenkaan vakavuudeltaan rinnastu ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemisessa tapahtuneeseen virheeseen. Vaikka yhdyskuntapalvelua suorittavan vapautta on rajoitettu, hän ei ole menettänyt sitä. Yhdyskuntapalvelu ei lähtökohtaisesti esimerkiksi estä työntekoa tai sosiaalisten suhteiden ylläpitoa ja sen vaikutukset keskittyvät vain niihin vuorokausiin, jolloin tuomitulla on yhdyskuntapalvelusta johtuva työssäkäynti- tai ilmoittautumisvelvollisuus. Virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun suorittamisesta vastaajalle aiheutuva oikeudenloukkaus on vähäisempi kuin tilanteessa, jossa vastaaja olisi joutunut suorittamaan virheellisesti ehdotonta vankeusrangaistusta.

Käräjätuomarin virheellisessä menettelyssä on ollut kysymys sinänsä yksittäisen seikan tarkistamatta jättämisestä eikä mikään asiassa viittaa siihen, että käräjätuomari olisi suhtautunut virkavelvollisuuksiinsa välinpitämättömästi. Rikos oli tehty ennen lainmuutosta, mutta pääkäsitely on pidetty ja tuomio on annettu vasta lainmuutoksen jälkeen. Käräjätuomarin olisi tullut kiinnittää tarkemmin huomiota rikosten tekoaikaan suhteessa lakimuutoksen voimaantumiseen, mutta olosuhteet ovat olleet osaltaan omiaan johtamaan virheeseen ilman, että huolimattomuuden aste olisi erityisen korkea.

Asiassa on edellä todetusti sekä teon vähäisyyttä, että sitä vastaan esitettäviä seikkoja. Kun otetaan huomioon, että kyse on käräjätuomarin yksittäisestä huolimattomuudesta tapahtuneesta virheestä, katson käräjätuomarin menettelyn olevan lähtökohtaisesti vakavuudestaan huolimatta rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen. Näin ollen minulla ei ole ollut syytä epäillä hänen syyllistyneen asiassa rikokseen ja hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kymenlaakson käräjäoikeuden käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia, vaikka rikoksen tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisöntyöntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta menettelystään.

Pyydän saattamaan ratkaisuni kärjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi Itä-Suomen hovioikeudelle.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Liisamari Herala